

»Automobilový zákon« pokus podati dnešní stav této otázky s hlediska práva soukromého. Je nesporno, že autor zde řeší otázku velmi časovou, poněvadž v poslední době v dopravnictví nastal rozmach nikdy nečekaný. Dr. Mandl rozdělil svoji práci na tři části, z nichž první obsahuje znění zákona automobilového z r. 1908, druhá, nejobsáhlejší, pěkně systematicky rozdělena na 10 paragrafů, pak výklad tohoto zákona, v němž autor ukázal velkou obratnost ve výkladu právních předpisů, a konečně ve třetí části svého spisku zabývá se dr. Mandl danou otázkou s hlediska *de lege ferenda* se zaujetím jistého kritického postoje. V každém směru však dlužno uznati jeho patrnou snahu osvětliti danou otázku s různých hledisek; jeho značná znalost literatury a praxe Nejvyššího soudu a přehledné uspořádání látky pak ukazují, že autor jest s to, aby danou otázku soukromého práva vědeckými metodami dovedl zpracovati. Podotýká také, že touto velmi časovou otázkou zabýval se i 35. sjezd německých právníků v roce 1928 v Salzburku a to s hlediska její *jednotnosti*, totiž, zda nebylo by vhodné nově a jednotně upravit zásadu ručení železnic, drah silničních, jízdných silostrojů a letadel. Ač zmíněný sjezd odpovídal na tuto otázku negativně, přece ukázal, že jednotlivé obsahové odlišnosti ručních zákonů lze vyrovnati a že takové sblížení je namnoze žádoucím, stejně jako reforma uvnitř jednotlivých druhů ručení. Tento spisek podává tedy nynější stav jedné z otázek velmi časových a nadmíru zajímavých, s níž se takřka denně při moderní dopravě v životě setkáváme.

Fr. Olšar.

Dr. E. Chalupný: O otázce populační a reformě trestního práva.

Publikace Sociálního ústavu ČSR., č. 44, stran 40, cena 5 Kč. — Brožuru, jejímž obsahem je přednáška pronesená na schůzi Sociál. ústavu a později provedená debata členů Sociál. ústavu o ní, nelze posuzovat jako samostatné vědecké dílo, jak autor sám v úvodu podotýká. Vycházejí z nepřesnosti statistických čísel, řeší populační otázku s hlediska povšechného organického a sociálního vývoje. — Dle jednoho zákona živočišného vývoje je početnost druhů v opačném poměru k vyspělosti individuální. V důsledku toho i lidstvo primitivní, méně vyspělé bylo plodnější než ono, jehož kultura stoupla. Proto nelze ve zmenšování porodnosti t. j. v úpadku početním spatřovati vždy i úpadek kulturní a sociální, ba naopak. Pochybným jest ovšem výrok Chalupného »kvalita stojí nad kvantitou« s hlediska materialistického a hlavně militaristického. (Správně tu reagoval MUDr. Chvojka: »V zápase existenčním musejí podlehnouti jedinci sebedokonalejší, jestliže jsou napadeni velkým počtem jedinců nižšího druhu.«) — Rovněž nelze tvrditi, že plodnost organismu je úměrná jeho fyzické zdatnosti, jeho zdraví. (Ward: organismy nejhladovější jsou nejplodnější.) Podstata plodivé síly je pro nás tajemstvím a nelze ji žádným způsobem regulovat. Buduje na těchto faktech. Chalupný dokazuje mylnost snah usilujících o násilné zvětšení populace (starořímské pokusy, v přítomnosti extrémní populační agitace různých států, v první řadě politika Mussoliniho v Itálii). Populační problém lze řešit toliko sociálně, t. j. zlepšováním existenčních podmínek. — Právě tak, jako nelze populaci uměle regulovat, nelze na ni působit ani tresty na vyhánění plodu dle § 144 tr. z., pro jehož úplné a bezvýhradné (!) odstranění dr. Chalupný se přimlouvá. Této části přednášky, která je vybudována příliš subjektivně a tendenčně, nutno vytknouti věcnou neúplnost, na níž reagovalo v diskusí (obzvláště dr. Lány), jež se hlavně této části týkala. Karásek.

Dr. Ant. Ráliš: Delikty proti cti na venkově. (Kriminologická studie.) Nákl. právnické fakulty university Komenského. Bratislava 1929. V komisi Fr. Řivnáče v Praze. Cena 30 Kč. — Kriminologie je u nás téměř neznámou vědou. Nemáme dosud ani jediného skutečně kriminologického soustavného díla. Ojedinele a velmi zřídka se vyskytující časopisecké články, které se označují jako kriminologické úvahy, ve skutečnosti jimi nejsou. Není-li jejich obsah čistě trestně-právně dogmatický, jsou v nejlepším případě pojednáními rázu technicko-kri-

minalistického. Kriminologie není žádnou dogmatickou ani technickou disciplínou. Je to jedno z odvětví sociologie a to část sociologie práva. O tom všem se sice autor nezmiňuje, ale myslím, že i on měl podobné představy o nutnosti soustavného monografického zkoumání kriminologického, které ho mimo jiné motivovaly v tom směru, že se rozhodl napsati censovanou knížku. Cítil asi potřebu prolomiti nevšímavost a někdy zjevnou, jindy jen zakrytou negaci všeho kriminologicky zabařveného v literatuře, a činem, ne slovy ukázati, že a jak je i u nás možno v tomto směru pracovati, aby byl umožněn všestranný (a potom teprve plodný) názor na právo jako produkt lidské společnosti. To je jistě značná zásluha, o níž však se autor musí dělit s právnickou fakultou university Komenského, která knihu vydala svým nákladem a tak dala na jevo, že i ona pochopila nutnost badání na poli sociologie práva u nás. Pochopilo ji ostatně i ministerstvo spravedlnosti, které tím, že autorovi přirrhlo jubilejní cenu 1928 za tuto práci, ukázalo, že ji pozitivně hodnotí.

V tomto směru má tedy tato ne příliš rozsáhlá publikace čítající XI + 107 stran včetně francouzského resumé (na 5 stranách) průkopnický význam. Je prvou soustavnou kriminologickou prací v naší literatuře vůbec, pokud ovšem se kriminologie chápe jako odvětví sociologie. Je tedy i prvou prací všímající si systematicky venkovské zločinnosti, kterou autor slibuje zpracovati postupně celou obdobným způsobem. (V právě vyhlém Právním obzoru začíná vycházet druhá část: Delikt vyhrožování na venkově.) Ovšem je originelní i pokud jde o předmět sám, t. j. o delikty proti cti, které kriminologicky snad vůbec dosud nebyly zhodnoceny a prozkoumány. Už tato její priorita jí dodává ceny trvalé. Žadný budoucí vážný český kriminolog jí nebude moci nedbati a bude se s ní musiti vypořádati.

Ještě cennější je její obsahová stránka. Mním tím zcela svérázné pojetí předmětu. Kostrou všech úvah je totiž dělení deliktů proti cti na dvě velké skupiny: delikty reakční, kde urážka je odvetou na vnější útok namířený proti urážejícímu; ovšem útok pro tohoto nepřijemný — a delikty akční, v nichž »urážka sama o sobě je útokem na uráženého, anzi tento sám byl zavdal k tomu podnět činem směřujícím proti urážecovi«. Skupina deliktů akčních pak je tříděna na dvě podskupiny. Z nich prvá »autofinální« obsahuje ty urážky, jimiž urážející nesleduje žádného vnějšího účelu; urážky zde »prýští spontánně z duševnosti urážecovy«, »sledující pouze účel vnitřního uspokojení«; proto jsou samoúčelné: bujnost, chvástavost, vtípkování, klepaření atd. je jejich pramenem. Druhá podskupina (»vlastní akce«) obsahuje urážky, které jsou urážejícímu prostředkem k dosažení nějakého vnějšího účelu jemu prospěšného, nejčastěji majetkového. — Toto třídění považuje autor za zásadní a platné pro všechny druhy deliktů. Na ně se potom připíná lišení co do formy deliktů proti cti a to na projevy slovní (urážky v užš. sm. a obvinění v přítomnosti a nepřítomnosti osoby urážené; v nepřítomnosti nabývají forem pomluvy, klepu a udání) a na projevy skutkové, — a dále dělení s hlediska pasivního subjektu na delikty proti cti osob soukromých a vrchnostenských, úředních. Tato druhotná třídění zaujímají pouze podružné místo a neliší se v podstatě, zejména pokud jde o osoby urážených, ničím od třídění používaných v našich zákonech. To je podstatný obsah části první.

Druhá část jedná o druzích a formách urážek. Zde je hlavně použito onoho třídění na delikty reakční a akční a ukázáno, jak vzniká reakce ve formě deliktů proti cti ze střetů v oblasti majetkové (včetně soudních sporů), v oblasti života biologického (ohrožení života, osobní svobody, život pohlavní atd.), v oblasti užšího života společenského (čest, život rodinný, příbuzenství, přátelství, konkurence), širšího života společenského (právo, náboženství, politika, kultura, národnost a rasa) a v oblasti rozkoší a zábav. O deliktech akčních je řečeno poměrně málo, poněvadž se zřídka vyskytují (autofinálních je asi 7.7 procent a vlastních akčních dokonce jen asi 0.1 proc.). Následuje (též poměrně stručně) pojednání o urážkách osob a institucí vrchnostenských a na to poukázáno na kombinace a účely urážek.

V třetí části je řeč o příčinách urážek. Vysvětleno, proč je urážka na cti deliktem, a poukázáno poměrně obsírně na příčiny psychologické, vlivy přírodního prostředí a času (roční doba atd.), příčiny společenské užší i šidší a poměry hospodářské. Přičleněn stručný poukaz na to, jak by se měli delinkventi třídit.

Čtvrtá část jedná o terapii, při čemž je řeč hlavně o účincích a účelu trestu.

V Dodatku se vysvětluje jednak obsah připojených statistických tabulek, jednak se zkoumá, proč všechny spáchané urážky se nedostanou před soud. To bylo nutno vysvětliti, neboť celá monografie je pracována čistě induktivně na podkladě statistických dat shrnutých v připojených tabulkách a je analýs 3250 případů deliktů proti cti, které autor sám jako soudce z povolání sebral. V této metodě vidím její největší přednost, neboť jen analýs co možná největšího počtu jevů určitého druhu možno si učiniti správný obraz o skutečných poměrech. Induktivní metoda zaručuje životnost vyvozeným poznatkům a umožňuje kontrolu nejen autorovi, nýbrž i čtenářům.

Bylo by si přát, aby publikace, o níž jde, vyvolala co nejvíce zájmu schopných vědeckých pracovníků o kriminologii. Je to práce tak obsažná, že by se dala na jejím podkladě napsati celá serie dalších monografií.*)

Dr. Štajgr (Trenčín).

Dr. Antonín Ráliš: Delikt vyhrožování na venkově. (Kriminologická studie.) Zvláštný otisk z čísla 11. a 12., roč. XII. Právneho obzoru, Str. 28. — Studie autorova sleduje úkol podati jasným způsobem povšechný obraz kriminologie venkova najmě pokud se týče deliktů vyhrožování. Je založena na chudičké literatuře a na analýse 748 praktických soudních případů. Autor v této kratičké studii poukazuje předně, že delikt vyhrožování na venkově dosahuje 3—6 procent veškeré zločinnosti, srovnává je v hlavních rysech s kriminalitou města; pak přikročuje k vytýčení definice tohoto deliktu a poukazuje, že zlo, jímž se hrozí, může býti různého obsahu, intensity a druhu. Těmito momenty se pak podrobněji zabývá s patrnou snahou osvětliti je s různých hledisek co nejvíce. Pokládá za důležité rozlišovati s hlediska kriminologického i právního jednak případ vyhrožování proti osobám soukromým a jednak proti osobám vrchnostenským a dále, že nutno jest s hlediska kriminální etiologie stanoviti vzájemný vztah zločince a poškozeného. Tento vzájemný vztah je dvojitý: reakční a akční, podle toho, zda delikt je vyvolán jednáním poškozeného nebo zda je útokem na poškozeného, jenž k němu nezavdal příčiny. Autor všimá si také, jak jest materie deliktů vyhrožování normována v našem právu a to nejenom s hlediska de lege lata, nýbrž i s hlediska de lege ferenda. Na dvou místech v textu pak připojuje zajímavou tabulku statistickou, z nichž jedna týká se vlivu roční doby na delikty vyhrožování, druhá pak hranic věkových, v nichž se lidé obojího pohlaví tohoto deliktu nejčastěji dopouštějí.

Jest nesporno, že autor vzal na sebe úkol dosti těžký, zvláště, když nemoha se opírat o dostatečnou literaturu, musil si sám raziti cestu vpřed. Na otázku, zda a pokud se autorovi úkol tento podařil, nemůžeme ovšem odpověděti zcela kladně, zvláště pak musíme vytknouti pochybenost po stránce metodické. Autor označil tuto svoji studii jako kriminologickou. Marně však se snažíme vtěsnati tuto jeho studii do rámce kriminální sociologie, neboť trestné činy, jimiž se zde autor zabývá, se tak zv. kriminálně-sociologické metodě přímo vzpírají; patří do sociologie. Z toho vyplývá, že zabývá-li se autor zločinností jako

*) Pozn. redakce: Aniž by redakce chtěla jakýmkoliv způsobem zasahovati do objektivní kritiky tuto otištěné, považuje přece za nutné upozorniti na kritický hlas rovněž odborníka kol. doc. Dr. Solnaře v Právniku letošního ročníku, který nestaví se příznivě sociologickému pojetí autorovu. Zdá se tudíž, že o předmětu se snad ujme věcná a proto i plodná polemika, na niž čtenáře předem upozorňujeme.